

AGGTELEKI CSEPPKÖSZOBOK

A természet szépségeit a célszerűség kíséri mindenütt. Talán inkább azt mondhatjuk, hogy a természet csodálatos cirkuláló életének okos megnyilvánulásai gyakran megdöbbennek szépségükkel. Ez a nagy titokzatos iparművész a szükséges és hasznos dolgait tényleg majd mindig szépségen keresztül adja. A kosmos életének egyes mozzanatait csak eszközök ahhoz, hogy szepet tudjon nyújtani. Egyedül a szépiért nem teremt semmit, sőt mondhatni, ha valami rendkívül szép, annak is megvan a szükségessége és értelme. Hogy valami önmagóért a szépségért szillessék, ahhoz követhő kell: a művész. Ez a bűvár a célszerű szépségek óceánjából merít, abból az óceánból, ami nem az ő számára van s ami a benne rejlő kincseket és erőket elrejt, mintha restelné, hogy értelmetlenek. Célszerű és értelmes szépségeivel a természet nem fukarkodik. A fa sok ezer apró levélmunkása lombsátorba tömörül, de ennek a szépsége csak mint következmény, ered-

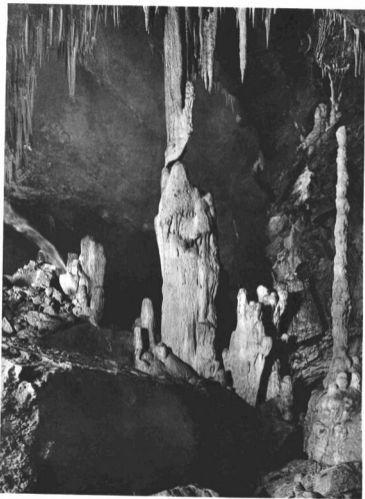
mény jelenik meg. A hold évezredekken át értelmetlenül bámult a föld öslakóira csak azért, hogy megszépítse éjszakáikat. Ma már ismerjük történetét, céljait és értelmességét. A cikázó villám még nem régen a természet dekorációja volt; ma a lehatalmasabb erő öntudatos megnyilvánulása. Beszédünkben nagyon jól kifejezésre jut ez, mikor azt mondjuk, hogy „természetes”. Ebben a szóban benne van a nyugalmas hit, magától érthetődés, céltudatosság és ugyanezzel a szóval nevezi a természetet is. A természetben benne van a művészet, de a művészetben is benne kell lennie a természetesnek, az ok- és célszerűségnek. Az értelmetlen cikornyák és cifrázatok bármilyen szemkápráztató villámlások is, ha nincs mögöttük a természet igazsága, titokzatosságba burkolt szükségszerűsége, akkor a kritikától esetleg ráfúj szépség lepereg róla, mint a hamis zománc.

Fárasztó a természet okossággal összeforrt szépsége s kutatunk könnyű, értelmetlen,

CSEPPKÓ A PÁLYAFUTÁSA ELEJÉN AZ ELSŐ ÉVTIZEZREDEBEN

Balogh Rudolf ör. fényvétele

ELKÁRHÓZOTT LELKEK

Balogh Rudolf ár. fényvétele

BÜCSÜGYERTYA
Balogh Rudolf ár fölvétele

BÁBEL TORNYA
Belogh Rudolf és Silvére

csak szépségért való dolgok után. De mintha a természetnek nem is volna olyan alkotása, ami magáért a szépségért létesült. L'art pour l'art. Ha van, akkor pedig nagyon restell és titkolja őket, eldugja mélyen és nem kérkedik vele, mint a szépen megalkotott szükséges és okos teremtményeivel: tarka tollú madaralval és szép szírmű virágaival. De a természet tökéletes szépségeiben. Hol születnek meg hát a nagyszerű formák, színek, hangok, virágok? Az ember számára ez megfoghatatlan, mert hisz önmaga is egy alkotása ennek a művészetnek. Feladni életének ez egy megfejthetetlen problémája. Egy kis hátyavékony felület az, ami neki adatott, hogy korlátlan lelkével bekalandozza a végtelent. Érti, hogy fönna a levegőn túl és a forrongó föld alatt a megérthetetlen titokzatoságban, ott van a természet studiója. De mire az ő gondolatának felszínvilágába érnek alkotásai, már hivatásuk van. A mi élethátrunkon túl már néha rátapintunk a szépség próbálkozásaira. Nem hiába döbbennek meg a kristályok egymásbarótt gúlái, csillanó formái, mert ezek a természet „tanulmányai”. Magyarozatunk van sok, de értelmük csak egy lehet: a művészi forma, a szép keresése. Ezért találjuk meg az őállapot kibontakozásában a kristályosodást. Az amorf anyagok megmozdulásaiban a művészszerű idealizmussal keresi a formát, a szépet. A józan, meleg napsugár a föld felszínén eltereli az értelmetlenséget, de a természet felhasználja nagyszerű tudását, a forma szépségét mindenütt, ahol alkotnia kell.

Ám mintha emberi fogalmakra formált műtermet is akart volna teremteni a természet, ahol a céltalan szépségek szoboralérióját állította fel; mert mi volna más a nagy barlangüregek cseppkőoszlopainak csodálatos sora? Ezek az oszlopok a történetükről beszélnek, de a céljukról soha. A „hogyan”-ra felelnek; a „miért”-re nem. A levegőn át szén-savvá lett víz oldja a mészkövet s nagy üreget váj belé; az üregbe lecsöpögő víz pedig a megoldott mészből apró kristályt hagy maga után. Ezekből a millió kristályszemekből tornyosulnak fel a természet szobrai. Így van, de mi végre? Miért lesz szép? Miért állnak a fény nélkül üregek vak-ságában a pompázó, színes, csillogó oszlopok? Látszólag céltalanul, magáért az

ideális szépségért, ami még élő teremtmények gyönyörködésére sem szolgálhat, hisz az elzárt, sötét, vak állatok világában áll gögöcs szépségével.

Miért van az, hogy ettől a természettől kis műtermétől az emberek általában borzadnak? A hű „Eckart” óvja az arra vetődőket Vénusz csodás barlangjától s Tannhäuser örök üdvösségét veszti a föld alatt. Minden barlangok Vénusza — a misztérium. Vigyünk be bármilyen vaktító világosságot, mégis az érthetetlen szépségek megdöbbenő halmaza lélekszorogató érzéssel tölti el a gondolkodót, ami az örök üdvösség dimenzióinak megértéséhez segít. Lehet-e nagyobb csábítása az embernek, mint a titokzatos szépség? Egy cseppkőbarlang elragad s misztikum a megismerés vágyával tölti el. Gyönyörködni és tudni! A kultúra legigazibb mozgató rugója egyszerre vannak a végtelenre feszítve.

A tudomány végigkíséri az esőcsepp útját a felhőkből a földön át s látja búcsúzni a barlang boltozatától és látja, amint üdvözli a talajt. Bőkezű lit is, ott is. Épít fönna és épít odalenn. Kísérjük végig ennek a csepekből alakuló szobornak életét. Nézzük meg, amint vékony csövet kezd építeni a boltozaton s lassan kövéredik a staloaktit. Lent a talajon pedig — ha a víz áradó sodrától megmenekül — lassan épül fel a stalagmit. Évezredekken át közeledik egymáshoz a két építmény, mfg végül beteljesült vágyódás szimbolumaként egy pontban egybeforr a két szobor. Először vékony oszlopként sudarasodik a boltozatig, később ösztövérr, habzó zuhatagtoronyként tartani látszik a gorma sziklatetőt. Színeik a pasztell finomsággal ezer árnyalatot produkálnak. Tompa vöröstől a csillogó sárgáig átvonul a puha krémsárga színek minden változatán. Kékesszürke színek oldják fel néhol a már emelkedésé váló meleg színeket. A márvány minden árnyalata a formák kifogyhatatlan ötletét a végtelenségig variálja. Ezekhez a méretek lenyűgöző volta járul, ami egybőkezűség megérzésével felejtethetlenné lesz, annak, aki nem tud betelni a természetnek ezzel a páratlan tulajdonságával. A természet titkos művésztének egy olyan aukciója van csonka hazánkban, ami kilométereken át sorakoztatja az örökké változó évezredek szobrokat.

Az Aggteleki barlang nemcsak a kontinens, hanem az egész világ legpompásabb barlangja. Méreteiben Amerika túlszárnyalja ugyan, mert a Mammoth-barlang 45 km hosszú. A mi Aggteleki barlangunk csak 12 km, de szépség tekintetében messze maga mögött hagyja az amerikatokat, az európaiakat pedig méretek tekintetében is. Egyedül az Adelsbergi az, amely megközelíti, sőt ez kulturáltsága révén még értékesebb. Az Aggteleki barlang cseppkőképződményei úgy méretben, mint részletben és mennyiségben a világ összes ismert barlangjai közül kiemelkedik. A cseppköveknek végtelen változatos sora megdöbbentően emlékeztet néha a túldíszített és pazar indus művészetre. Valóban, vonatkozások tagadhatatlan. Az indiai barlangtemplomok oszlopai jelennek meg előttünk vad rendezetlenségben, az ősi inspiráció lehetetlenségével. Keshava templomának oszlopai egy barlangban megihletett fantáziának termékei és a „Gangesz eredetének” szikláireg körül vajt nyüzsgő domborműrengetege olyan, mint egy cseppkőlebernyeg, szinte jeltépezve a barlangban született és a szabad világba repülő művészetet. Matura templomának dekorációtól elborított piramisa mintha az ég boltozata alatt egy cseppkőgüla volna millió lebernyeggel elborítva. Az izlam építészeti stálgit boltozata e mellett csak akarás és utánczás, az igazságot, a természet kikutatathatlan művészetének földalatti szellemét az indus művészet hordozza igazán magában.

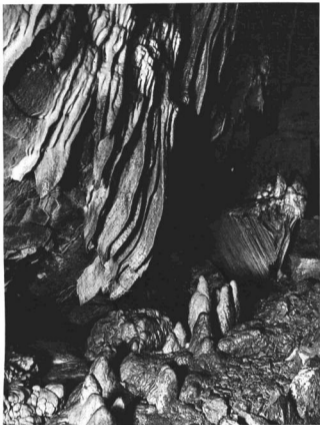
A barlangok szépségeit művészek, mérnökök és tudósok munkája közvetíti az emberiség számára, épp úgy mint a porladó vagy eltemetett ősművészetek maradványait. A földalatti műkincseknek csak egy töredéke az, amit megtalálunk, de fáradságos lelkes munka kell ahhoz, hogy ezt a keveset emberek számára élvezhetővé tegyük. Nagy gonddal elhelyezett reflektorok és lámpák kellene, hogy kellőképpen megvilágítsák e csodálatos formákat. Ezt művészeknek kell csinálni, mert majdnem olyan felelősségteljes feladat, mint a műkincsek restaurálása. Utak megépítéséhez megint nem elég a trasszfizió mérnök, — a művész szeme és érzéke is kell hozzá.

A németek alapos tanulmányozás után fogtak hozzá kevés számú és kis méretű lát-

ványos barlangjaik kutatásához. Rübeland vagy Kiffhäuser barlangok például szolgálhatnának arra, hogy mint lehet szűke kis odúk sorozatából híres látványosságot teremteni. Tanulmányozások és tapasztalatok után választják meg a világítás helyét és főleg színeit. Persze az alapos németek néhol különbözőképp rendezik be a barlang egyes szakaszait. Gondoskodnak a primitívebb félszről is, amit a megfelelő publikumnak mutogatnak. Itt bábu-törpék kalapálnak a tűz mellett, míg egy felső hasadékból holdvilágos kék fényt verítenek rájuk. Ilyen trükkökhöz nekünk nem kellene fordulni, mert az Aggteleki barlang utóérhetően galériája az emberi fantáziát messze felülmúló változatossággal produkálja a cseppkőalakokat. Mégis az elektromos világítás művészi érzékkel felszerelve, tulajdonképpen a barlang születését fogja jelenteni, mint ahogy a fáklafény a halálát jelentette. A múlt században még füstös fáklákkal járták ezeket a földalatti termeket s a ragyogó, márványfényű oszlopokra lassan ráakódott a fekete korom, ami bevonódva egy új cseppkőréteggel, letörülhetetlenné vált és piszkosszürkére festette azokat.

Sokat mesélhetnének ezek az oszlopok! Lábaik előtt ott találták az ősember csontritajait, a bronzkor szerszámait, a tatárdúlások bemenekült falvak lakóinak emlékeit. A múlt század elején, a romantikus idők egy nagy rajongója, Vass Imre megyei mérnök, egész élete munkáját a barlangra áldozta. Sikertült a barlang patakján tovább haladnia s nehéz munkával fölfedezni a legszebb és legnagyobb részeket. Sajnos, egy fél évszázad kormos fáklafénye az ő általa fölfedezett részeket is megviselte egy kissé. Ezt most különösen észrevehetjük, mert összehasonlíthatjuk a barlang nemrég fölfedezett érintetlen, legújabb részével. Ezekből a nyolc év előtt még teljesen elzárt és embert nem látott részekből közöljük fényképeket.

Hét év előtt sikerült Vass Imre nagyszerű munkáját folytatnom és a barlang folytatását megtalálnom. Azóta alagút befűrésével könnyen megközelíthetővé tettem s remélhető, hogy a közel jövőben már vilányvilágítás mellett gyönyörködhetik benne a természet csodás szépségeiért rajongó közönség. Mikor a csillogó, kristálytiszta

LEGNAGYOBB CSEPPKŐ-LEBERNYEG (8 m magas)

Balogh Radólf úr felvétele

cseppkőszőnyegeket először sároszta be a cipő talpa, hóropogáshoz hasonló szomorú hang lőtte meg a boltozatok síri csendjét, amit az itt-ott lehulló cseppek acélos csöp-penésének szakadatlan muzsikája kísért.

Az évezredes sötét némaságnak vége. Ma már utak, korlátok vannak a denevérek régi birodalmában, s nemsokára eljön az idő,

mikor a reflektorok fényében felragyognak az alvásba dermedt hófehér és testszínű oszlopok. Végre méltóbb keretek közt mutathatjuk be ezt a nagyszerű kincset, ami így bizonyítéka lesz annak, hogy nemcsak megtaláljuk a természet rejtett szépségeit, hanem művészi felkészültségünk teljes erejével dolgozunk érte, szeretjük és megbecsüljük is.

KAFFKA PÉTER